

บทที่ 6

การบัญชีสำหรับกิจการที่ไม่แสวงหาผลกำไร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. บอกชนิดของสมุดบัญชีที่ใช้ในกิจการไม่แสวงหาผลกำไรได้
2. บอกถึงข้อแตกต่างระหว่างบรายรับรายจ่ายและงบรายได้และค่าใช้จ่ายได้
3. จัดทำงบรายรับรายจ่ายได้
4. จัดทำงบรายได้และค่าใช้จ่ายได้
5. จัดทำงบดุลได้

การบัญชีสำหรับกิจการที่มีได้แสวงหาผลกำไร (Accounting for Nonprofit Organizations)

กิจการที่มีได้แสวงหาผลกำไรอาจอยู่ในรูปของมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย โรงพยาบาล สมาคม สโมสร มูลนิธิ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจการที่ดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวม โดยมีได้มุ่งแสวงหากำไรจากการดำเนินงานนั้น ในบทนี้จะกล่าวเฉพาะที่เป็นกิจการ สมาคม สโมสร เท่านั้น

สมุดบัญชี

สมุดบัญชีในกิจการขนาดเล็กอาจมีเพียงสมุดเงินสดและสมุดแยกประเภททั่วไป สมุดบัญชีในกิจการขนาดใหญ่อาจจะมีสมุดรายวันรับเงิน สมุดรายวันจ่ายเงิน สมุดรายวันทั่วไป และสมุดแยกประเภททั่วไป

ประเภทบัญชี

บัญชีของกิจการไม่แสวงหากำไรมีบัญชี 5 ประเภทเช่นเดียวกับกิจการค้าทั่วไป แต่ในบัญชีทุนของเจ้าของกิจการนั้นให้ชื่อว่าบัญชีทุนสะสมแทน ซึ่งบัญชีทุนสะสมนี้จะมียอดเพิ่มขึ้นในกรณีมีรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย และจะมียอดลดลงถ้าค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้

ทะเบียนค่าบำรุง

รายได้ค่าบำรุงจากสมาชิก เป็นรายได้หลักของกิจการสโมสรและสมาคม จึงจำเป็นต้องมีการควบคุมการจัดเก็บให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการลงบัญชีรายได้ค่าบำรุงนั้นจะต้องทราบว่า ค่าบำรุงที่ได้รับแต่ละปีมีจำนวนเงินเท่าใด สมาชิกค้างชำระหรือชำระค่าบำรุงเป็นการล่วงหน้าเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้จะทราบได้จากทะเบียนค่าบำรุง โดยทุกครั้งที่กิจการได้รับเงินค่าบำรุงจะออกใบเสร็จรับเงินให้แก่สมาชิก พร้อมทั้งบันทึกลงไว้ในทะเบียนค่าบำรุง ในรายชื่อของสมาชิกผู้นั้น

งบการเงิน

งบการเงินของกิจการไม่แสวงหาผลกำไรเป็นงบที่แสดงให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องทราบถึงฐานะของกิจการและประสิทธิภาพในการบริหารงาน งบการเงินสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 งบ คือ

1. งบรายรับรายจ่าย
2. งบรายได้และค่าใช้จ่าย
3. งบดุล

งบรายรับรายจ่าย

ในกิจการขนาดเล็กซึ่งไม่มีทรัพย์สินอื่นใดนอกจากเงินสดก็จะจัดทำเพียงงบรายรับรายจ่ายก็เพียงพอ ซึ่งเป็นงบที่แสดงยอดการรับเงินสดและยอดการจ่ายเงินสดในระหว่างงวด พร้อมทั้งแสดงยอดเงินสดและเงินฝากธนาคารคงเหลือต้นปีและปลายปี รายรับและรายจ่ายเงินสดนั้นมีที่มาจากบัญชีเงินสดนั่นเอง โดยไม่คำนึงว่ารายรับนั้นจะเป็นรายรับของปีใด รายจ่ายก็เช่นเดียวกัน

ในงบรายรับและรายจ่ายนี้ไม่ต้องแสดงการฝากและการถอนเงินจากธนาคาร สำหรับเงินทศรองให้เปรียบเทียบการรับเงินทศรอง และการจ่ายเงินทศรองด้านใดมากกว่า ให้แสดงด้วยยอดผลต่างในด้านนั้น เช่น รับคืนเงินยืมทศรอง 1,000 บาท จ่ายเงินยืมทศรอง 800 บาท ให้แสดงทางด้านรายรับด้วย ยอดผลต่างเงินยืมทศรอง (1,000-800) 200 บาท แต่ถ้ารับคืนเงินยืมทศรอง 900 บาท ในขณะที่จ่ายเงินยืมทศรอง 1,300 บาท กรณีนี้ให้แสดงทางด้านรายจ่ายด้วยยอดผลต่างเงินยืมทศรอง (1,300-900) 400 บาท

สมาคมศิษย์เก่ารามคำแหง

งบรายรับรายจ่าย

สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2534

เงินสดและเงินฝากธนาคารคงเหลือ 1 ม.ค. 34		50,000
รายรับ		
ค่าบำรุงสมาชิก	60,000	
รายได้จากการจัดงาน	150,000	
ดอกเบี้ยเงินฝากประจำ	12,000	
เงินบริจาค	<u>20,000</u>	<u>242,000</u>
รวมเงินทั้งสิ้น		292,000
รายจ่าย		
ค่าใช้จ่ายในการจัดงาน	100,000	
ค่าพิมพ์หนังสือ	10,000	

ค่าพาหนะ	2,000	
ค่าไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์	1,200	
เงินเดือน	12,000	
ซื้อวัสดุสำนักงาน	1,000	
ซื้ออุปกรณ์สำนักงาน	<u>10,000</u>	<u>136,200</u>
∴ เงินสดและเงินฝากธนาคารคงเหลือ 31 ธ.ค. 34 :		<u>155,800</u>

งบรายได้และค่าใช้จ่าย

เป็นงบที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างรายได้และค่าใช้จ่าย ถ้ารายได้มีจำนวนมากกว่าค่าใช้จ่าย เรียกว่า รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย ถ้าค่าใช้จ่ายมีจำนวนมากกว่ารายได้ เรียกว่า ค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้ รายได้และค่าใช้จ่ายที่นำมาแสดงในงบรายได้และค่าใช้จ่ายนี้จะต้องเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายเฉพาะปีปัจจุบันเท่านั้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงรายการเกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่ายของปีก่อนและของปีอื่น ซึ่งหลักเกณฑ์การทำงานงบรายได้และค่าใช้จ่ายก็เป็นหลักเกณฑ์เดียวกันกับการจัดงบกำไรขาดทุน นั่นก็คือ ใช้หลักเงินค้ำหรือเกณฑ์สิทธิ (Accrual Basis) นั้นเอง

ข้อแตกต่างระหว่างงบรายรับรายจ่ายและงบรายได้และค่าใช้จ่าย

งบรายรับรายจ่าย	งบรายได้และค่าใช้จ่าย
1. แสดงรายการเกี่ยวกับเงินสด พร้อมยอดคงเหลือ	1. แสดงผลของรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย หรือ ค่าใช้จ่ายสูงกว่ารายได้
2. รายการรับจ่ายเงินสดได้รวมการรับจ่ายของปีอื่นด้วย	2. แสดงรายได้และค่าใช้จ่ายเฉพาะงวดบัญชีปัจจุบันโดยไม่คำนึงว่าจะได้รับหรือจ่ายเงินสดหรือไม่
3. ได้รวมรายการเกี่ยวกับเงินทุน	3. มีเฉพาะรายการเกี่ยวกับรายได้เท่านั้น
4. เหมือนกับงบเงินสด	4. เหมือนกับงบกำไรขาดทุน

รายได้ ได้แก่

1. รายได้ค่าบำรุงสมาชิก
2. เงินบริจาค
3. รายได้ค่าดอกเบี้ย
4. รายได้จากกิจการจัดงาน

5. รายได้จากการขายหนังสือ

ฯลฯ

ค่าใช้จ่าย ได้แก่

1. เงินเดือน

2. ค่าใช้จ่ายในการจัดงาน

3. ค่าวัสดุสำนักงาน

4. ค่าพิมพ์หนังสือ

5. ค่าไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์

6. ค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ถาวร (สินทรัพย์ถาวรที่ได้รับการบริจาคมและไม่สามารถหารายได้จากสินทรัพย์ถาวรนั้น ไม่ต้องคิดค่าเสื่อมราคา)

ฯลฯ

สมาคมศิษย์เก่ารามคำแหง

งบรายได้และค่าใช้จ่าย

สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2534

รายได้

ค่าบำรุงสมาชิก	55,000	
รายได้จากการจัดงาน	150,000	
ดอกเบี้ยเงินฝากประจำ	12,000	
เงินบริจาค	<u>20,000</u>	237,000

ค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายในการจัดงาน	100,000	
ค่าพิมพ์หนังสือ	10,000	
ค่าพาหนะ	2,000	
ค่าไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์	1,200	
เงินเดือน	12,000	
วัสดุสำนักงานใช้ไป	600	
ค่าเสื่อมราคา—อุปกรณ์สำนักงาน	<u>500</u>	136,300
∴ รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย		<u>90,700</u>

งบดุล

งบดุลเป็นงบที่แสดงถึงสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนสะสมของสมาคม สโมสร ณ วันใดวันหนึ่งว่ามีฐานะเป็นอย่างไร ในการจัดทำงบดุลก็ทำเช่นเดียวกับกิจการค้าทั่วไป

ตัวอย่าง ต่อไปนี้เป็นยอดคงเหลือในบัญชีต่าง ๆ ของสมาคมศิษย์เก่าบริหารธุรกิจเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2534

เงินสด	1,879
เงินฝากธนาคาร	49,500
เงินฝากประจำ	30,000
วัสดุสำนักงาน	750
อุปกรณ์สำนักงาน	45,000
ค่าเสื่อมราคาสะสม	40,000
ค่าพิมพ์วารสารค้างจ่าย	1,800
ค่าบำรุงสมาชิกรับล่วงหน้า	1,400
ทุนสะสม	83,929

ระหว่างปีมีรายการรับและจ่ายเงินดังนี้ :-

รายรับ

ค่าบำรุงสมาชิก	55,700
ค่าจำหน่ายวารสาร	4,800
เบิกเงินจากธนาคาร	70,000
เงินบริจาค	20,000
รายได้จากการจัดงาน	78,500

รายจ่าย

ค่าใช้จ่ายในการจัดงาน	29,000
ค่าพิมพ์วารสาร	2,500
ซื้ออุปกรณ์สำนักงาน (ซื้อ 1 พ.ค. 34)	30,000
นำเงินฝากธนาคาร	50,000
นำเงินฝากประจำ	20,000
ซื้อวัสดุสำนักงาน	7,000

แจกทุนการศึกษา	25,000
เงินเดือน	18,000
ค่าการกุศล	5,000

รายละเอียดเพิ่มเติม

1. ค่าพิมพ์วารสารค้างจ่าย 1,200 บาท
2. วัสดุสำนักงานคงเหลือ 2,700 บาท
3. คิดค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์สำนักงาน 10% ต่อปี
4. ค่าบำรุงสมาชิกค้างรับ 200 บาท
5. ค่าใช้จ่ายในการจัดงานค้างจ่าย 2,000 บาท

สมาคมศิษย์เก่าบริหารธุรกิจ

งบรายรับรายจ่าย

สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2534

เงินคงเหลือต้นปี

เงินสด	1,879	
เงินฝากธนาคาร	<u>49,500</u>	51,379

รายรับ

ค่าบำรุงสมาชิก	55,700	
ค่าจำหน่ายวารสาร	4,800	
เงินบริจาค	20,000	
รายได้จากการจัดงาน	<u>78,500</u>	<u>159,000</u>
		<u>210,379</u>

รายจ่าย

ค่าใช้จ่ายในการจัดงาน	29,000
ค่าพิมพ์วารสาร	2,500
ซื้ออุปกรณ์สำนักงาน	30,000
นำเงินฝากประจำ	20,000
ซื้อวัสดุสำนักงาน	7,000
แจกทุนการศึกษา	25,000

เงินเดือน	18,000	
ค่าการกุศล	<u>5,000</u>	136,500
เงินคงเหลือปลายปี		
เงินสด	44,379	
เงินฝากธนาคาร	<u>29,500</u>	<u>73,879</u>
		<u>210,379</u>

ในการทำงานบรรยายรับรายจ่าย จะลงรายการรับเงินทุกประเภทในสมุดเงินสด ยกเว้นรายการเบิกเงินจากธนาคารประเภทกระแสรายวัน และลงรายการจ่ายเงินทุกประเภทในสมุดเงินสด ยกเว้นรายการนำเงินฝากธนาคารประเภทกระแสรายวัน

คำนวณเงินสดคงเหลือปลายปีได้ดังนี้ :-

เงินสดคงเหลือต้นปี	1,879
บวก รายการรับเงินทุกรายการ	<u>229,000</u>
	230,879
หัก รายการจ่ายเงินทุกรายการ	<u>186,500</u>
∴ เงินสดคงเหลือปลายปี	<u>44,379</u>

คำนวณเงินฝากธนาคารคงเหลือปลายปีได้ดังนี้ :-

เงินฝากธนาคารคงเหลือต้นปี	49,500
บวก เงินฝากระหว่างงวด	50,000
	99,500
หัก ถอนเงินจากธนาคารระหว่างงวด	<u>70,000</u>
∴ เงินฝากธนาคารคงเหลือปลายปี	<u>29,500</u>

สมาคมศิษย์เก่าบริหารธุรกิจ
งบรายได้และค่าใช้จ่าย
 สำหรับปี สิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม 2534

รายได้

ค่าบำรุงสมาชิก	57,300	
ค่าจำหน่ายวารสาร	4,800	
เงินบริจาค	20,000	
รายได้จากการจัดงาน	<u>78,500</u>	160,600

ค่าใช้จ่าย

ค่าใช้จ่ายในการจัดงาน	31,000	
ค่าพิมพ์วารสาร	1,900	
วัสดุสำนักงานใช้ไป	5,050	
แจกทุนการศึกษา	25,000	
เงินเดือน	18,000	
ค่าการกุศล	5,000	
ค่าเสื่อมราคา-อุปกรณ์สำนักงาน	<u>6,500</u>	<u>92,450</u>
∴ รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย		<u>68,150</u>

การคำนวณหารายได้และค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีปัจจุบันสามารถคำนวณได้ในรูปแบบของการคำนวณได้ดังนี้ :-

คำนวณหารายได้ค่าบำรุงสมาชิก

รับเงินค่าบำรุงระหว่างงวด		55,700
บวก ค่าบำรุงสมาชิกรับล่วงหน้าต้นปี	1,400	
ค่าบำรุงสมาชิกค้างรับปลายปี	<u>200</u>	<u>1,600</u>
∴ รายได้ค่าบำรุงสมาชิกปีนี้		<u>57,300</u>

คำนวณหาค่าใช้จ่ายในการจัดงาน

ค่าใช้จ่ายในการจัดงานจ่ายระหว่างงวด		29,000
บวก ค่าใช้จ่ายในการจัดงานค้างจ่ายปลายปี		<u>2,000</u>
∴ ค่าใช้จ่ายจัดงานปีนี้		<u>31,000</u>

คำนวณค่าพิมพ์วารสาร

ค่าพิมพ์วารสารจ่ายระหว่างงวด	2,500
หัก ค่าพิมพ์วารสารค้างจ่ายต้นปี	<u>1,800</u>
	700
บวก ค่าพิมพ์วารสารค้างจ่ายปลายปี	<u>1,200</u>
∴ ค่าพิมพ์วารสารปีนี้	<u><u>1,900</u></u>

คำนวณวัสดุสำนักงานใช้ไป

ซื้อวัสดุสำนักงานระหว่างงวด	7,000
บวก วัสดุสำนักงานคงเหลือต้นปี	<u>750</u>
	7,750
หัก วัสดุสำนักงานคงเหลือปลายปี	<u>2,700</u>
∴ วัสดุสำนักงานใช้ไปปีนี้	<u><u>5,050</u></u>

คำนวณค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์สำนักงาน

1. อุปกรณ์สำนักงานต้นปี	= 45,000 × 10%	= 4,500
2. ซื้อเพิ่มเติม	= 30,000 × 10% × $\frac{8}{12}$	= <u>2,000</u>
∴ ค่าเสื่อมราคาปีนี้		<u><u>6,500</u></u>

สมาคมศิษย์เก่าบริหารธุรกิจ

งบดุล

วันที่ 31 ธันวาคม 2534

สินทรัพย์

สินทรัพย์หมุนเวียน

เงินสด	44,379	
เงินฝากธนาคาร	29,500	
เงินฝากประจำ	50,000	
วัสดุสำนักงาน	2,700	
ค่าบำรุงสมาชิกค้างรับ	<u>200</u>	126,779

สินทรัพย์ถาวร

อุปกรณ์สำนักงาน	75,000	
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>46,500</u>	<u>28,500</u>
		<u>155,279</u>

หนี้สินและทุน**หนี้สินหมุนเวียน**

ค่าพิมพ์วารสารค้างจ่าย	1,200	
ค่าใช้จ่ายจัดงานค้างจ่าย	<u>2,000</u>	3,200

ทุนสะสม

ทุนสะสมยกมา 1 ม.ค. 34	83,929	
บวก รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่าย	<u>68,150</u>	<u>152,079</u>
รวมหนี้สินและทุนสะสม		<u>155,279</u>